

ХРОНИКА И БЕЛЕШКИ

ХИ-ТО ГОДИШНО СОБРАНИЕ НА СОЈУЗОТ НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА МАКЕДОНИЈА — Осврт врз работата на Извршниот одбор на Сојузот и на Друштвата во внатрешноста на Републиката за времето од 25. XI 1972 до 27. X 1974 година

Другарки и другари делегати, почитувани колеги и гости.

На почетокот на нашиов преглед на двегодишната работа на СДИМ за периодот од 25. XI 1972 до денес, сакам да Ве потсетам дека ова XI-то по ред годишно собрание на нашиот Сојуз, согласно одлуката на X-то собрание, го одржуваме на бреговите на прекрасното Дојранско Езеро во историскиот Стар Дојран.

Општо е познато, а посебно на нас историчарите, дека Дојран е една од најстарите населби на Македонија, чии жители ги преживеале сите бурни настани и промени што ја фундаментирале самобитноста на македонската нација од најстари времиња па до денешната нејзина созреаност и поставеност. Низ пожарипштата и пепелиштата на балканските и Првата светска војна како цврст бастион на самата граница на насилно распарчена Македонија, тој, низ НО војна на македонскиот народ од 1941 до 1944 година и потоа до денес, во процесот на социјалистичката изградба, прераснува во модерна населба која станува, покрај другото, и пријатно одморалиште за илјадници гости. Веру-

вам дека ја изразувам и Вашата радост, што во овие денови сме му и ние гости на нашиот Дојран.

Уште повеќе, нужно е да се потсетиме како историчари, како што чувме вчера на Свечениот собир во Гевгелија, дека овие денови се совпаѓаат со Триесетгодишнината на ослободувањето на Македонија и Дојран од фашистичките окупатори. Во овие денови, по успешните борби со германските окупатори на 6. XI 1944 година, борците од IV-та бригада од 51-та дивизија на НО војска на Македонија, го ослободи и Дојран. Нека овој собир на македонските историчари, биде уште една евокација и признание за подвизите на тие херои кои се изборија за слободата на дојранчани и на целиот македонски народ.

Другарки и другари,

Ние денес живееме во услови на бурни промени и опасни кризи низ кои минува меѓународната заедница. Ги преживуваме конфликтните ситуации на Виетнамската и Израелско-арапската војна, како и сè уште нерешената Кипарска криза. Во меѓународни-

те односи, социјалистичка Југославија на чело со другарот Тито стои на преден пост во борбата за мир и соработка со сите мирољубиви сили во светот. Таа е во водечкиот ред и на новата светска сила на невзрзани земји кои се борат за мир и рамноправност меѓу народите од цел свет.

Сојузот на ДИМ, во изминативе две години постоеше и дејствуваше во мошне значајните, историските револуционерни промени во развитокот на самоуправното социјалистичко општество во нашата земја.

Сведоци сме и актери во длабоките промени во економскиот и општествен систем на Југославија кои произлегуваат од новите уставни закони на Федерацијата и Републиките и од револуционерните смерници трасирани на X-от конгрес на СКЈ и VI конгрес на СКМ. И ние историчарите, како општествена организирана сила на своите работни места активно учествуваме во воведувањето на делегатскиот систем со самоуправните органи од општинските стопански и општествени организации на здружениот труд па сè до таквите на Федерацијата. Сведоци сме и со нашата професионална квалификуваност и политичка поставеност придонесуваме во системот на социјалистичкото воспитување и образование на младите училишни генерации кои ќе бидат носители на идните уште поразвиени и попродабочени социјалистички односи во нашето општество.

Другарки и другари,

СДИМ во изминативе две години, својата активност ја базирале и развивале согласно но-

виот Статут на Сојузот донесен на X-то Собрание во 1972 година и на двегодишната програма што Извршниот одбор на Сојузот ја донесе во почетокот на својот мандат.

Ако тргнеме од основните статутарни и програмски задачи на Сојузот во нашиот осврт ќе се задржиме на неговата организациона поставеност и на хронологијата на активностите на ИО и Сојузот во целина и на Друштвата — членови на Сојузот со нивните активности во реоните на нивното дејствување.

Сметаме дека низ овој глобален осврт и преглед на активностите ќе бидат изнесени и регистрирани сите познати и секогаш присутни проблеми кои се составен дел на содржината на постоењето и работењето на нашиот Сојуз. Дискусијата може и треба да биде конкретизирана и усмерена кон давање оценки и заклучоци како смерници за идната работа.

Организационата и функционална поставеност на СДИМ, неговиот ИО и неговата активност

Сојузот го сочинуваат Друштвата на историчарите на Скопје, Тетово, Гостивар, Струга, Охрид, Ресен, Битола, Прилеп, Титов Велес, Кавадарци, Гевгелија, Струмица, Штип, Кочани, Винаница, Пробиштип, Куманово и секцијата во Крушево.

Сите овие друштва како свое членство собираат преку 600 историчари од вкупно околу 800 што ги има во целата Република. Друштвата ги раководат и Одбори избрани на редовни годишни собранија со двегодишен мандат.

Со работата на Сојузот меѓу Х-то и ова собрание раководеше ИО кој го сочинуваа: д-р Петар Стојанов — претседател, д-р Крсте Битоски — потпретседател, Иван Маневски — секретар, и членовите м-р Никола Чинговски — претседател на Комисијата за организациони и идеолошки прашања, Дамјан Лепчевски — претседател на Комисијата за прашањата на наставата, потоа Даринка Пачемска, асистент на Филозофскиот факултет, Шукри Рахими, професор на Педагошката академија во Скопје и претседателите на друштвата на историчарите: од Штип, Елица Пилатова, од Прилеп Наум Димовски, од Битола Ѓорѓи Танковски и од Тетово Божидар Васовски.

ИО на Сојузот својата работа ја одвиваше преку 12-те седници на целиот состав, односно скопскиот состав на членовите на ИО, како и преку контакти и состаноци со претседателите и членовите на ИО на Друштвата од внатрешноста, преку контакти и учество на седници на ИО на СДИЈ и неговите органи, посети на Друштвата во внатрешноста и во другите републики и по писмен пат со сите организации, органи и поединци со кои се одржуваше контакт и соработка.

Од дневните редови на седниците и од секојдневната практика на ИО и неговото претседателство се издвојуваат повеќе проблеми и задачи кои беа разгледувани, решавани и остварувани. Одејќи по документацијата на ИО, истите ќе ги покажеме по нивната хронологија.

Една од првите задачи, по конституирањето на ИО беше работа врз донесувањето на Програмата

на Сојузот за идната двегодишна работа. Програмата беше донесена во почетокот на 1973 година и доставена до сите Друштва во внатрешноста со насочување истите да изготват свои програми за работа. Паралелно со ова беше умножен и новиот Статут на Сојузот и доставен на употреба на сите друштва со укажување и самите да изготват и донесат свои статuti и правилници за работа.

Со оглед на тоа што 1973 година, беше јубилејна 30-годишнина од создавање на КПМ односно СКМ, Комисијата за идеолошки и организациони прашања при ИО на Сојузот беше задолжена и изработи Програма за учество на Сојузот во целина и на Друштвата во внатрешноста во прославата на тој јубилеј. Сите друштва на историчарите во внатрешноста, според нивните извештаи се вклучија во локалните одбележувања на тој настан. Според Програмата беше планирано и мошне успешно изведено одбележување на создавањето на КПМ како Час на создавањето на КПМ што на 19 март 1973 година беше одржан во сите училишта во Македонија.

Во крајот на 1972 и почетокот на 1973 година ИО во соработка со Центарот за идеолошко и политичко образование и студии на ЦК СКМ, Републичкиот завод за школство и Заводот за школство на Скопје извршија подготовки за Републичкото советување за идејноста во наставата, програмите и учебниците по историја во училиштата на СРМ на тема: Улогата на наставата по историја во марксистичкото образование на младината. Советувањето се одржа на 22 и 23 јануари 1973 годи-

на и на него со свои уводни излагања настапија:

1. Проф. д-р Воислав Күшевски на тема: Улогата на наставата по историја во марксистичкото образование и воспитување на училищата,

2. Дамјан Лепчевски со: Проблемот на актуализацијата на наставното градиво по историја, и

3. Проф. д-р Данчо Зографски со: Улогата на наставата по историја во формирањето на националната свест на младите поколенија.

На советувањето беа присутни 231 историчари од целата Република. 17 лица зеао учество во мошне плодната и интересната дискусија по проблемите од уводните излагања. Ние сметаме дека советувањето беше значаен придонес во стручното усовршување на нашето членство што се занимава со практичната настава по историја. Советувањето беше позитивно одбележено и во дневниот печат.

Во пролетта 1973 година се засилија подготовките за учество на нашите членови на VI-от конгрес на историчарите на СФРЈ што беше закажан за почеток на октомври во Будва. Во тоа време со свои реферати за настап на конгресот беа пријавени 18 македонски историчари. Темите беа во рамките на основната конгресна тема „Односот на селото и градот низ историјата“ Конгресот се одржа од 6 до 10 октомври 1973 година во Бечиќи крај Будва. Од пријавените македонски историчари на конгресот, по секции, настапија само 5 референти и тоа:

1. Проф. д-р Александар Апостолов, Последице велике економ-

ске кризе (1929—1935) за македонску аграрну привреду;

2. Д-р Александар Матковски, Миграције из села у град у Македонији од 16 до 18 века;

3. Д-р Ристо Поплазаров, Промени во македонските градови и села во третата четвртина на XIX век (1850—1878);

5. Д-р Орде Иваноски, Односот на КПЈ спрема македонското селанство (1919—1941);

5. Проф. Љубен Лапе, Село и град Македонија крајем 18 и почетком 19 века.

Со претходно непријавено соопштение во II секција, како шести македонски историчар, настапи и Ѓорѓе Миљковиќ со соопштение, Скопје во светлината на новооткриената гравура од 17 век. Тројца референти — професорите Томо Томоски, Методија Соколовски и Андрија Лаиновиќ не настапија поради службена зафатеност и болест. Останатите пријавени до 18, не биле прифатени од научниот одбор на конгресот кој оценил дека истите биле надвор од рамките на основната тема.

Во рамките на претконгресниот собир — Вториот југословенски симпозиум за наставата по историја одржан на 6 октомври во Будва со својот реферат, „Неки проблеми националног и југословенског садржаја у наставним програмима из историје“, настапи проф. д-р Воислав Күшевски. Наши претставници учествуваа во работата и на Втората интеркатедриска конференција на Филозофските факултети — катедри по историја.

На VI-от конгрес и останатите собири во Будва покрај референтите учествуваа и околу 80 македонски историчари — членови на

нашиот Сојуз. Некои учествуваа и во дискусиите на разните собири. Иако бројното учество на македонските историчари не беше мало сепак со бројот на референтите и дискутантите, по наше мислење, не можеме да бидеме задоволни. Сметаме, за наредниот VII конгрес што ќе се одржи во Нови Сад во 1977 година, ќе треба да се извршат потемелни подготовки за настап на поголем број и со поквалитетни реферати и дискусија на македонските историчари.

Во рамките на подготовките за учеството на VI-от конгрес од ИО на СДИЈ беше побарано да се делегира претставник на нашиот Сојуз кој ќе учествува во преговорите меѓу СДИЈ и Сојузот на советските историчари за создавање Програма на идна соработка. Од страна на нашиот извршен одбор, за горната цел, беше делегиран д-р Глигор Тодоровски, директор на ИНИ. Од почетните преговори, кои започнаа на конгресот во Будва, до денес д-р Тодоровски е задржан како постојан член на југословенската комисија за претстојните преговори во Москва во декември о. г. На VI-от конгрес во Будва, по иницијатива на ИО СДИЈ дојде до средба меѓу претседателот на СДИЈ на СР Србија д-р Пера Милосављевиќ, претседателот на овој Сојуз д-р Петар Стојанов и д-р Глигор Тодоровски, од една страна и претседателот и секретарот на Друштвото на историчарите на Бугарија од друга. Во разговорот обострано се истакна потребата за лотесно запознавање и соработка. Бугарските историчари ветуваа дека ќе ја разгледаат иницијативата и ветуваа позитивен развој на идна со-

работка. Меѓутоа, до денес не дојде до продолжување на контактите иако ние ја искажавме готовноста за натамошни средби и соработка. Познато е дека во рамките на VI-от конгрес се одржа и редовното собрание на СДИЈ. Нашиот сојуз на собранието го претставуваа 9 делегати. На собранието се избраа нови раководни тела на СДИЈ на чело со претседателот на новиот ИО, проф. д-р Бранислав Вранешевиќ од Нови Сад. Во ИО на СДИЈ беше избран по функција и претседателот на овој сојуз д-р Петар Стојанов. На годишното собрание беше одлучено, на предлогот на Постојаната комисија за настава на СДИЈ и по согласност на присутните делегати на нашиот Сојуз, Третиот југословенски симпозиум за наставата по историја да се одржи во 1974 година во Македонија, а домаќин-организатор да биде нашиот Сојуз. Во деновите на конгресот македонските историчари направија полудневна екскурзија од Будва во Цетиње.

Од активноста на Сојузот за одбележување е и неговото вклучување во акциите на Републичкиот координационен одбор за солидарност со земјите настрадаани во војните и од елементарни непогоди. Потпретседателот на сојузот, д-р Крсте Битоски е делегиран во Републичкиот одбор и преку изготвениот апел и програма на истиот беа вклучени и Друштвата во внатрешноста од Републиката во акциите што се добиваа таму.

ИО преку претседателот активно учествуваше во подготовките на Републиката културно-просветна заедница за програмирање на соработката со КП заедници на

СР Србија, Б и Х, Црна Гора и Словенија. Се изготвија писмени предлози — програма за соработка на нашиот Сојуз со соодветните друштва во споменатите републики во рамките на договорената соработка меѓу КП заедници. Меѓутоа, КП заедница на Македонија до денес не го известила овој Сојуз за постигнатите резултати од тие преговори и програмирање на соработката.

Во почетокот на 1974 година ИО се зафати со подготовките за одржување на III југословенски симпозиум за наставата по историја. На 15 март се одржа состанок меѓу Комисијата за симпозиумот при ИО на Сојузот и Постојаната комисија за настава при ИО на СДИЈ. На состанокот се утврди датумот и местото и програмата на Симпозиумот. Симпозиумот се одржа на 4 и 5 септември 1974 година во Охрид. Во свечениот дел од програмата по отворањето и поздравот на гостите и учесниците на симпозиумот, по повод 30-годишнината од Првото заседание на АСНОМ, професорот д-р Александар Христов одржа предавање за значењето на Првото заседание на АСНОМ и создавањето на првата македонска слободна држава. Во работниот дел на Симпозиумот се прочитаа следните реферати:

1. Некои споредбени методолошки концепциски аспекти на паралелните учебници по историја во основните училишта и гимназиите во СФРЈ — проф. м-р Владо Картов.

2. Дидактичкото обликување на современиот учебник по историја — проф. Благота Драшковиќ.

3. Прилагодување на учебникот на возраста на ученикот — проф. Јованка Јовановиќ.

4. Ефикасноста на работата со учебниците во развивањето на историското мислење — проф. Дамјан Лепчевски.

5. Марксистичката усмереност на учебниците по историја — проф. Милутин Перовиќ и Новица Лекиќ.

6. Местото и функцијата на работниот учебник по историја во процесот на современата школска настава и учење — проф. Олга Салцер.

7. Местото и улогата на НО војна и современите настани во учебниците по историја — проф. Раде Дамјановиќ и Стеван Игњиќ.

8. Некои прашања во историјата на нашите народи и учебниците по историја — проф. д-р Воислав Кушевски.

9. Учебниците и вонучебничката литература по историја и застапеноста на идеите на заедничкото кај народите и народностите во СФРЈ — проф. Петар Пекариќ.

10. НО војна, Народната револуција и современата историја како најзначајни компоненти во негувањето на духот на заедништвото на народите и народностите на СФРЈ — проф. Новица Лекиќ.

По рефератите се водеше плодна и интересна дискусија и се дадоа мошне конструктивни предлози за идната работа со учебниците и наставата воопшто. Се смета дека симпозиумот беше успешен и мошне корисен за преку тристата присутни историчари од цела Југославија. Истиот беше и лично поздравен од претседателот на СДИЈ проф. д-р Бранислав Вранешевиќ. Симпозиумот го следеа

и бројни новинари и репортери на дневниот печат, радиото и телевизијата.

Како предсимпозиумска активност на нашиот сојуз во соработка со Центарот за идеолошко и политичко образование и студии на ЦК СКМ и Републичкиот завод за школоство на 2 и 3 ноември, пак во Охрид, се одржа семинар за наставата по историја за професорите од средните училишта во СР Македонија. На истиот се поднесоа следните реферати:

1. Коментар на наставната програма по историја за гимназиите и стручните училишта — референт проф. Дамјан Лепчевски и кореференти: проф. д-р Воислав Кушевски и проф. Драган Кузмановски.

2. Израснувањето на социјализмот во светските процеси — проф. д-р Момир Стојковиќ од Белград.

3. Судирот на Југославија со Коминформот и неговото значење за развојот на современиот социјализам — проф. д-р Сава Живанов, Белград.

4. Основните карактеристики на современиот свет — проф. д-р Бранко Прибикивиќ, Белград.

5. Општествено-економските и социјалните последици на научно-техничката револуција во светот — проф. д-р Момир Стојковиќ.

6. Современиот развој на меѓународните политички односи — Местото и улогата на Југославија, со посебен осврт на односите со земјите во развој — м-р Стојан Андов, член на ИК ЦК СКЈ.

По поднесувањето на рефератите семинаристите водеа плодна дискусија. На семинарот присуствуваа околу 120 историчари од

Републиката. Истите присуствуваа и на III југословенски симпозиум.

Можеме да констатираме дека и Семинарот и Симпозиумот во целина во третманот на наставните проблеми по историја и со предавањата од современата светска и југословенска историја беа богат прилог во стручното и марксистичкото усовршување на сите присутни историчари од СРМ и СФРЈ. Пред некој ден ИО на СДИЈ до претседателот на овој сојуз испрати писмена благодарност за ИО на нашиот сојуз за мошне успешното организирање и одржување на III југословенски симпозиум. Во договор со постојаната комисија при ИО СДИЈ и Редакцијата на сп. „Настава историје“ одлучено е сите реферати од III југословенски симпозиум да се објават во списанието.

Во изминативе две години покрај наведените активности ИО решаваше и други бројни тековни задачи. Развивајќи ја соработката со историчарите во внатрешноста на Републиката тој ја помогна иницијативата за создавање на новите друштва на историчарите во Гостивар, Винаца, Пробиштип и секцијата во Крушево. Настојуваше да заживи активноста и во Куманово, Кичево и други места. На барање на самоуправните органи на издавачката куќа „Култура“, Советот на Историскиот музеј, Филозофскиот факултет, Институтот за национална историја, Заводот за заштита на спомениците и други организации и институции, ИО делегираше членови на Сојузот кои во дотичните организации се мошне активни во работата на нивните самоуправни тела. Во органите на СДИЈ исто така членуваат и активно работат

членовите на овој сојуз: во Научниот одбор за VII конгрес проф. Љубен Лапе; во Редакцијата за III книга на историографијата на Југославија што се подготвува за XIV меѓународен конгрес во Сан Франциско во 1975 година како член и автор проф. д-р Бранко Панов и како автор д-р Александар Матковски; во Редакцијата на ЈИЧ д-р Александар Стојановски; во Настава историје проф. Воислав Кушевски; во Акта историка д-р Иван Катарџиев; и во Постојаната комисија за настава на СДИЈ Дамјан Лепчевски.

Голем број членови на нашиот сојуз од научната и наставната практика со свои статии и други прилози се постојано присутни на страниците на нашето списание Историја, Гласникот на ИНИ, Настава историје, ЈИЧ и други списанија и весници. Плодна е работата и во пишувањето на монографии и студии, хроники, зборници и други трудови од областа на македонската историја. Нашите историчари се речиси секогаш присутни со помал или поголем број реферати и соопштенија на разни собири, конгреси, симпозиуми, советувања, дебати како во Македонија и Југославија така и во странство.

Нашиот сојуз активно соработува и контактира и со сите Републички и локални општествено-политички и стручни организации, институции и здруженија. Во рамките на ова, пред одржувањето на VI-от конгрес, делегација на нашиот сојуз беше примена од претседателот на Републиката конференција на ССРМ другарот Бошко Станковски кого го запозна со подготовките за учест-

вото на македонските историчари на конгресот.

Нашиот сојуз исто така одржува соработка и контакти со сите републички и покраински друштва на историчарите на Југославија. Тие врски и соработка се одвиваа по повод разни семинари, прослави, а особено околу III-от југословенски симпозиум. Наш претставник присуствуваше на Собранието на Згодовинското друштво на СР Словенија во Пиран и Трст и на симпозиумот „500 години од селанските бунтови во Хрватска и Словенија“ во Стубичке Топлице. На нашиот сојуз на III-от југословенски симпозиум и семинарот во Охрид му гостуваа: претседателот на СДИЈ проф. д-р Бранислав Вранешевик, претседателот на Друштвото на историчарите на СР Црна Гора м-р Миомир Дашиќ и други гости во други прилики.

Овде е нужно посебно да ја истакнеме соработката на Сојузот и помошта што ја добиваше од управите на ИНИ, Катедрата по историја на Фил. факултет, Центарот за идеолошко и политичко образование и студии на ЦК СКМ и Републичкиот завод за школство и други институции, на кои во оваа прилика им изразуваме благодарност.

На крајот сакаме да подвлечеме дека постојат и други бројни активности од помал и спорадичен карактер, кои поради времешка и просторна ограниченост на овој осврт, ги оставаме да се искажат во дискусијата.

При крајот на својот мандат, задолжен по Статутот, овој ИО се зафати со организирањето на ова собрание. Со активна соработка на Друштвото на историчарите

во Гевгелија, вчера бевме присутни на свечениот собир посветен на 30-годишнината од Првото заседание на АСНОМ. Со тоа нашиот сојуз даде уште еден прилог во големата прослава на создавањето на првата македонска слободна држава во рамките на братската заедница на социјалистичка Југославија.

II

Активноста на Друштвата во внатрешноста на Републиката

Другарки и другари,

Во вториот дел од овој осврт сакаме да се задржиме на активноста на Друштвата во внатрешноста на Републиката кои како здружени членови го сочинуваат нашиот сојуз.

Уште на почетокот треба да истакнеме дека за активноста на повеќето друштва не располагаме со никакви податоци. Тие, иако беа благовремено и писмено замолени, до ИО не доставија никаков извештај за својата двегодишна работа. Исклучок прават друштвата на Битола, Прилеп, Штип, Струмица и Охрид од кои последниве две извештаите ги доставија на ден-два пред Собранието. Сепак од малкуте извештаи, и од други познавања и податоци со кои располага ИО, ќе се обидеме да направиме еден преглед односно глобална проекција која би се однесувала на сите друштва во Републиката.

ДИ на Битола: Во рамките на програмата за 1973 и 1974 година друштвото живеело редовен организационен живот собирајќи во

своите редови и активности околу 50-тина членови. 40 членови редовно си ја плаќале членарината, што е мошне ретка појава кај останатите друштва. Друштвото учествувало и организирано неколку значајни прослави. Во јануари 1973 година тоа одржало состанок посветен на 100-годишнината од раѓањето на Гоце Делчев. Бил поднесен реферат „Врастеноста на револуционерниот лик на Гоце Делчев во НОВ и Револуција во Битолско“, како и библиографска информација во врска со одржаниот симпозиум во Штип посветен на Гоце Делчев. Друштвото се вклучило и во прославата на 30-годишнината на КПЈ. Учествувале сите историчари од сите училишта. Било умножено типско предавање и доставено до сите училишта и младински активности. Предавањето било објавено и во „Битолски весник“. Во соработка со Заводот за школство друштвото во март 1973 година одржало советување на кое биле разгледани проблемите: марксизмот во образованието и воспитување на младите поколенија, улогата на историјата во формирањето на општествената и националната свест и Париската комуна преку методски приказ. Во август 1973 година и август 1974 биле одржани семинари и разгледани: Новиот устав на СФРЈ и проблемите за индивидуализација за наставата по историја, слободните активности во наставата по историја, образованието во Револуцијата на X-от конгрес на СКЈ и вклучувањето на локалната историја во наставата по историја. Во ноември 1973 година друштвото во соработка со Сојузот на борците ја одбележало 30-годишнината од создавањето на македон-

ските бригади и II-то заседание на АВНОЈ. Одбележувањето било организирано преку директен разговор со академикот Михаил Аполстолски. Во почетокот на 1974 друштвото ја одбележило 50-годишнината од смртта на Ленин. Преку час за Ленин во сите училишта биле одржани предавања за животот и делото на Ленин. Секциите на млади историчари по училиштата одржале посебни состаноци на таа тема. Членови на друштвото во одбележувањето на споменатите и други бројни настани и личности со свои прилози настапувале и преку Радио-Битола и во „Битолски весник“ и тоа за Геноцидот врз Евреите, за Први мај, за Денот на Кирил и Методиј, за епопејата на Сутјеска, за херојската смрт на Тодор Ангеловски, за II-то заседание на АВНОЈ и Првото заседание на АСНОМ и други настани. Стимулирајќи ја активноста на секциите на млади историчари во училиштата, во соработка со Заводот за школство и Основната заедница за образование друштвото организирано натпревари — олимпијади по историја. Такви олимпијади биле организирани за 70-годишнината од Илинденското востание. 30-годишнината од создавањето на КПМ и за II-то заседание на АВНОЈ. Членови на друштвото учествувале на Семинарот и симпозиумот во Охрид во септември о. г., како и во изготвувањето на програми за прослави и јубилеи, спомен-плочи и паметници, со прилози во стручните списанија и другиот печат. Друштвото интензивно соработувало со Сојузот на борците и со Матицата на иселениците, а учествувало и во акцијата на солидарноста со борбата

на народите против колонијализмот. По сè ова можеме да заклучиме дека битолското друштво работело програмирано, организирано и покажало значајни резултати.

ДИ во Прилеп: Друштвото брн 50 членови и врз основа на Статутот и двегодишната програма и во соработка со боречките организации, Социјалистичкиот сојуз, Сојузот на комунистите, гарнизонот на ЈНА како и со Друштвото за наука и уметност во градот, било целосно вклучено во професионалната активност на историчарите по училиштата и во општествено-политичкиот и културен живот во градот. Друштвото учествувало во прославата на 30-годишнината на КПМ, создавањето на македонските бригади, I-от конгрес на НОМСМ, Преспанското советување и II-то заседание на АВНОЈ и Првото заседание на АСНОМ и во одбележувањето на патроните празници на училиштата, во акцијата на солидарноста со поробените народи и друго. Членовите на друштвото биле активни членови на разни одбори и комисии за прослави и други собири и реализатори на разни приредби, рецитали, квиз-натпревари, предавачи, референти и друго. Друштвото во општинскиот одбор за прославата на КПМ имало три члена. Членови на друштвото учествувале во редакцијата и пишувањето на монографијата за Прилеп и Прилепско низ историјата. Сега учествуваат во организациониот одбор за претстојниот научен собир „Прилеп и Прилепско во НОБ од 1941“. На собирот тројца членови на друштвото ќе настапат со свои реферати. Во соработка со Работничкиот универ-

зитет, Сојузот на социјалистичката младина и Заводот за школство друштвото изработило типски реферат за читање во сите стопански организации, установи и училишта каде што биле одржани часови посветени на КПМ. Во некои училишта друштвото организирано и изложби за историскиот развој на КПЈ и КПМ. Историските секции организирале квиз-натпревари меѓу средните училишта и гарнизонот на ЈНА на тема „НОБ во Југославија, Македонија и Прилепско“. На собирот во Дабница за формирање на одредот „Димитар Влахов“ предавањето го одржал, проф. Наум Димовски, претседател на друштвото. Слични реферати одржале членови на друштвото и по повод Дабничкото клање, и на свечената академија за II-то заседание на АВНОЈ, за Кузман Јосифовски-Питу, за Мирче Ацев. Биле емитувани и две радио-репортажи за Богомилскиот поход и за Првата македонско-косовска бригада. За стручно методско и педагошко усовршување на членството се одржале повеќе советувања и дебати за новите наставни програми. Во Кривогаштани бил организиран семинар на кој членството било информирано за VI-от конгрес на историчарите на Југославија и за II-от југословенски симпозиум за настава. Се разработило и напаствието за марксистичкото образование и слободните ученички активности по историја. Членови на друштвото присуствувале на советувањето во 1973 год. во Скопје, на VI-от Конгрес на СДИЈ на II-от и III-от симпозиум за наставата, на Гоцевите денови во Делчево, на семинарот во Охрид и на други собири. За посебно истакнување е активно-

ста на членовите на друштвото во работата со секциите на млади историчари. Секако пример за пофалба е колегата Чавковски Драган што на сите натпревари од општинските до федерацијата неговите млади историчари освојувале први места за своите знаења од историјата. За одбележување е исто така и тоа што сите членови на друштвото се претплатени на сп. Историја, и голем број училишни библиотеки се снабдени со изданијата на ИНИ. Текстот за историјата на Тутунскиот комбинат во Прилеп е напишан од членовите на друштвото Ц. Беличанец и И. Кузмановски. Друштвото на историчарите во соработка со Друштвото за наука и уметност и Заводот за школство и проф. Љ. Лапе се иницијатори за формирање на Музеј на проветата во Прилеп. Членовите на друштвото мошне активно учествуваат и раководаат во разни општествено политички и стручни управни органи и организации како на пример: еден делегат на Републичкото собрание, претседател на општ. конференција на жените, неколку одборници во општ. собрание, 5 предавачи во Школата за самоуправавачи, 2 члена во Советот на историскиот архив, еден во управата на Музејот и еден член во ИО на СДИМ.

Сметаме дека ваквиот преглед на активноста на ДИ во Прилеп покажува дека нашите колеги во Прилеп си го нашле своето вистинско место и улога во нашето општество.

ДИ во Штип: Во друштвото членуваат околу 50 члена. По повод на значајни јубилеи членовите на друштвото одржале предавања: Прилогот на Ленин во

историјата, Создавањето на КПМ, I-то и II-то заседание на АВНОЈ, I-то заседание на АСНОМ и многу други предавања. На 19 март 1973 год. бил одржан посебен час за создавањето на КПМ. Во рамките на неделата на солидарноста било одржано посебно предавање за борбата на вьетнамскиот народ за ослободување. Во 1973 и 1974 година Друштвото организирано општински натпревари на млади историчари — 60 ученици. Младите историчари од гимназијата „Славчо Стојменски“ мошне успешно учествувале во ТВ квизот „Прешовото топче“. Членовите на Друштвото учествувале во подготовките на тематската изложба (подвижна) посветена на II-от пљачковички партизански одред и подготвиле подвижна програма за сите села во кои постојат училишта. Штипските историчари учествувале на сите републички и сојузни семинари, симпозиуми, советувања и на VI-от конгрес. Членовите на Друштвото се активни членови во бројни самоуправни органи и установи во градот. Сите членови на Друштвото се претплатени на сп. Историја. Мошне голема активност покажала групата историчари-предавачи преку Радио-станицата Штип. Биле емитирани предавањата: КПМ во поврзувањето на борбата на работничката класа со национално-ослободителното движење на македонскиот народ од 1935 до 1941, Интернационализмот на КПМ на тлото на Македонија, Развојниот пат на СКОЈ во периодот на НОВ во Македонија. Во врска со наставата по историја Друштвото одржало советувања и дебати врз проблемите: Актуализацијата на

наставата по историја, Улогата на историјата во воспитувањето на младите во духот на југословенскиот социјалистички патриотизам, Користењето на музејот на наставата по историја, Обработка на наставна единица со помош на архивска граѓа, користење на графички средства во наставата и др. За посебно истакнување од активноста на Друштвото во Штип е организирањето на прибирањето податоци и материјали за паднатите борци од Штипска околина и нивната обработка и објавување во вид на Зборник. Создадена е работна група — редакција од 5 историчари, која во соработка со Општинското собрание, Народниот музеј и Сојузот на борците ќе треба да го издаде Зборникот на паднатите борци во Штипско. Оваа иницијатива треба да добие полна поддршка и од нашиот Сојуз а и да послужи како пример и на другите друштва за слични иницијативи и активности.

*

Од извештаите на Друштвата од Охрид, Струмица и Гевгелија, иако во помала мера, може да се види слична активност, додека од останатите друштва немаме речиси ниеден податок за нивната активност. Сепак, и без писмените извештаи, тврдо веруваме дека и тие друштва повеќе или помалку развивале слични активности како и нивните колеги од Битола, Штип или Прилеп. Сметаме дека во дискусијата делегатите на тие друштва ќе ја надополнат сликата и активноста на сите друштва во Републиката во целина.

Ние и со овие податоци, сметаме дека можеме да бидеме напдно задоволни од професионал-

ната, организационата и општествено-политичката поставеност и улога на историчарите во СР Македонија, организирани во СДИМ.

На крајот на овој осврт да ја споменеме и членарината која како проблем — секогаш решаван и не дорешен — останува и понатаму како проблем. Можеби истражувачот во Битола, или во некое друго друштво, каде што членарината редовно се собира, е посебен феномен — но секако тој наведува на размислување и барање порадикално решение. Одовде произлегува потребата од посолидна евиденција на членството — списоци — што беше започната а не е довршена.

За работата на Редакцијата на сп. Историја, орган на Сојузот, ќе оставиме да реферира самата Редакција односно одговорниот уредник проф. д-р Војо Кушевски. Ние само ќе укажеме на нужноста од регулирање на извесни статутарни регулативи во односите на Редакцијата на списанието и Сојузот, за потребата за создавање на Издавачки совет и друго.

Пред да замолиме за разрешница, ќе се задржиме уште на некои проблеми и ќе искажеме некои сугестии и предлози за во иднина:

1. Како неопходност се наметнува учеството на Сојузот во работата на III-тата книга на историографијата на Југославија што се подготвува за меѓународниот

конгрес на историчарите што ќе се одржи во Сан Франциско во 1975 год. На конгресот по одлука на меѓународното било како претседател на една секција ќе учествува проф. д-р Александар Апостолов. Нашиот Сојуз треба да се ангажира за обезбедување престојот на Апостолов во Сан Франциско.

2. За престојниот VII конгрес на СДИЈ во Нови Сад во 1977 год. Сојузот треба да се подготви со реферати и референти. Темата на конгресот ќе биде „Друштвена структура и друштвени покрети“. Член на научниот одбор на конгресот е проф. Љубен Лапе.

3. Сојузот треба што подобро да се подготви со предавачи и учесници на IV југословенски симпозиум за наставата по историја што ќе се одржи во 1975 година во СР Хрватска.

4. Сојузот ќе треба да ја потсили започнатата соработка со ДИ на СР Црна Гора и зајакнување на истата со другите друштва во СФРЈ, особено со ДИ на СР Србија и СП Косово.

5. Сојузот ќе треба да се заложува за конкретна помош на друштвата во Републиката што се во стагнација и во создавањето нови каде што има услови да се создадат, и тоа во Крива Паланка, Делчево, Берово, Дебар, Неготино и други.

6. Членови на Сојузот да се делегираат во редакциите на ЛИЧ,

Настава, историја и Акта хисторичко-економика.

На крајот, драги другарки и другари, дозволете ми да изразам благодарност на сите членови на сегашниот ИО на Сојузот кои се срдано се залагаа во исполнувањето на задачите што стоеја пред нив, а посебно на нашиот почесен претседател проф. Љубен Лапе кој секогаш одвојуваше време да учествува и да помогне во работата на ИО.

Го молам Собранието да даде разрешница на досегашниот ИО и да избере нов за раководење со Сојузот во наредните две години.

Благодарам.

27. X. 1974, Дојран

ПРЕТСЕДАТЕЛ

на ИО на Сојузот на друштвата на историчарите на Македонија

д-р Петар Стојанов

ИЗВЕШТАЈ

На Редакцијата на списанието „Историја“ — орган на Сојузот на историските друштва на СР Македонија за периодот меѓу X и XI собрание

Драги другарки и другари, колежки и колеги,

Редакцијата која што ви го поднесува извештајов, во состав: Томо Томоски, редовен професор на Филозофско-историскиот факултет; д-р Миле Тодоровски, виш научен соработник на Институтот за национална историја; д-р Глигор Тодоровски, директор на Институтот за национална историја; Благоја Цветковски, професор на Педагошката академија во Штип и Војо Кушевски, вонреден професор на Филозофско-историскиот факултет (главен и одговорен уредник) — е избрана на последното годишно собрание на Сојузот.

Согласно Статутот на Сојузот, на својата прва седница (на 23 февруари 1972 година), Редакцијата го избра за свој секретар другарот Диме Димески, асистент на Филозофско-историскиот факултет, кој и порано ја вршеше таа должност.

Уште на споменатиот состанок, Редакцијата си постави како главна задача благовремено планирање на броевите за 1973 и 1974 година. Благодарение на опстојното разгледување на насоките во кои треба да се одвива работата на Редакцијата, истата можеше да прибира материјали за да ги комплетира (оформи) наредните броеви на органот на Сојузот.

Разгледувајќи ја својата претстојна работа, Редакцијата заведе цврст став да ја продолжи досегашната ориентација на претходните редакции по однос на физиономијата на списанието, која веќе со години е оформувана и по која впрочем, Списанието е веќе познато во нашата (и не само нашата) јавност, како историографско списание, кое има и акцентирани рубрика за наставата по историја, така неопходна за нашето членство. Може да се рече дека токму широката проблематика што ја третира нашето списание го чини оригинално, привлечно а би рекле и популарно, задоволу-